

BOLESTI OVACA I KOZA KOJE UGROŽAVAJU ZDRAVLJE STADA

Izvr. prof. dr. sc. Antun Kostelić

U Hrvatskoj uzgajivači ovaca i koza premalo pozornosti posvećuju preventivnim mjerama kojima sprječavamo pojavu bolesti koje ugrožavaju zdravlje stada. Uzgoj ovaca i koza u stadima omogućava brzo širenje bolesti između životinja. Također, držanje većeg broja stada na ograničenim površinama kao što je pašnjak ili otok, zatim korištenje istih putova također pogoduje širenju uzročnika sa bolesnih životinja na zdrave kao što je npr. slučaj kod zarazne šepavosti.

Najveći dio uzgajivača pod preventivom bolesti isključivo podrazumijeva davanje sredstava protiv parazita i vitaminsko-mineralnih dodataka. Zaštita zdravlja stada se sastoji od čitavog niza mjera koje uključuju hranidbu, smještaj, zahvate kod uvođenja novih grla u stado, provođenja mjera propisanih od strane Uprave za veterinarstvo itd..

Bolesti koje ugrožavaju zdravlje stada ovaca i koza obilježava brzo širenje unutar stada ili sa jednog na drugo stado, zatim veliki ekonomski gubitci zbog troškova liječenja, pobačaja, uginuća i utrošenog rada. U slučaju pojave bruceloze (*B. melitensis*) predviđeno je neškodljivo uklanjanje pozitivnih stada. Ono što uzgajivač stvara godinama kao vlastiti uzgoj, slikovito rečeno, preko noći može izgubiti. Kao što smo naveli to su bolesti koje obilježava brzo širenje sa oboljele na zdravu životinju ili sa stada na drugo stado zatim one od kojih mogu oboljeti sve životinje istovremeno. Dvije skupine bolesti podjednako ugrožavaju zdravlje stada ovaca i koza a to su parazitske i zarazne bolesti.

Parazitarne bolesti

Budući da najveći dio ovaca i koza tijekom godine boravi veći dio vremena na pašnjacima izlažu se invazijama brojnih vrsta parazita čije će djelovanje ovisiti o čitavom nizu čimbenika kao što su: vrsta i broj parazita, kondicija životinje, područje držanja, godišnje doba, vrijeme i način tretiranja antiparaziticima itd.. Štetno djelovanje parazita se očituje slabim prirastom, mliječnošću i plodnošću. Uslijed jakih invazija dolazi do pada opće otpornosti organizma životinje i može doći do sekundarne infekcije tako se npr. prilikom invazije plućnim vascima stvaraju uvjeti za infekciju bakterijama koje uzrokuju upalu pluća (tzv. verminoznaupala pluća).

Proteklih dvadesetak godina zabilježeno je nekoliko slučajeva akutne metiljavosti ovaca prilikom kojih je došlo do uginuća preko 50% stada. Pored

metiljavosti kao izdvojene bolesti, zdravlje stada ugrožava istovremena invazija više vrsta parazita kao što su npr. trakavice i želučano-crijevni paraziti. U odraslih životinja se takve miješane invazije očituju mršavošću, padom mliječnosti i plodnosti dok u mladih životinja vrlo često dovode do uginuća.

Od vanjskih parazita zdravlje stada ovaca, rjeđe koza, ugrožava šuga koja je problem širom svijeta. Šuga se vrlo lako unese u stado ili na neko područje, a njezino iskorjenjivanje bez obzira na čitav niz preparata može trajati godinama.

Ekstenzivni način držanja i nemogućnost tretiranja svih ovaca istovremeno (jednu ovcu ne možemo uloviti) ostavlja mogućnost trajne opasnosti od većih invazija. Budući da se šuga najčešće javlja zimi kada ovce borave u staji (vlažnost, prenapučenost) mogućnosti liječenja su ograničene jer ovce ne možemo kupati zbog hladnog vremena i gravidnosti.

Suzbijanje i kontrola parazita mora biti sustavna, treba je temeljiti na nalazu koprološke pretrage (balega), odabiru lijeka i vremena tretiranja svih životinja istovremeno.

Zarazne bolesti

Postoji čitav niz zaraznih bolesti koje se u vrlo kratkom vremenu mogu proširiti stadima ovaca i koza. Pojedine bolesti uzrokuju uginuća većeg broja životinja ili čitavog stada što je slučaj s bedrenicom. Za razliku od parazitskih pojedine zarazne bolesti suzbijamo po zakonu tako npr. u slučaju pojave bruceloze (*B. melitensis*) cijelo stado se neškodljivo uklanja osim u iznimnim (vrlo rijetkim) slučajevima gdje se uklanjaju samo pozitivne životinje. Pored spomenutih bedrenice i bruceloze, u Hrvatskoj zdravlje stada ugrožavaju slijedeće bolesti: zarazna šepavost, zarazni ektim, adenomatoza pluća ovaca, bolest plavog jezika itd. Pojedine bolesti kao npr. bolest plavog jezika nisu dijagnosticirane proteklih godina međutim uvijek postoji opasnost pogotovo

kada znamo da je bolest problem u pojedinim zemljama Europske unije (npr. Švedska, Grčka, Velika Britanija).

Zdravlje koza, pored nekih bolesti koje su zajedničke s ovcama, ugrožava artritis-encefalitis koza koji je dijagnosticiran u stadima mliječnih pasmina kao što su francuska alpina i sanska. Iako je u tijeku istraživanje kojemu je cilj utvrditi broj pozitivnih stada, do danas nije donesena niti jedna zakonska mjera koja bi omogućila nadzor i iskorjenjivanje te neizlječive bolesti što je u ovaca slučaj sa adenomatozom pluća.

Zarazna šepavost je primjer kako zarazna bolest može zaposliti uzgajivača na način da mora sve bolesne ovce odvojiti od stada i kirurški odnosno uklanjanjem podminirane rožine liječiti svaki papak zasebno što iziskuje puno vremena i utroška radne snage. Poseban problem je nemar uzgajivača kada je umjesto liječenja deset šepavih ovaca omogućiti širenje bolesti na cijelo stado npr. od stotinjak grla. Vakcinacija kao preventivna mjera je moguća tek kod nekoliko bolesti ovaca kao što je bedrenica, enterotoksemija i zarazna šepavost.

Preventiva bolesti stada

Tijekom brojnih predavanja na Savjetovanju ovčara i kozara, a podjednako i na predavanjima udrugama uzgajivača veterinarski stručnjaci su uvijek naglašavali važnost preventivnih mjera kojima možda ne možemo sa stopostotnom sigurnošću spriječiti izbijanje bolesti ali možemo značajno smanjiti mogućnost pojave.

Kao što je u uvodu navedeno pod preventivom se (pogrešno) podrazumijeva jedino davanje veterinarskih lijekova kao što su npr. antiparazitici. Temelj svake preventive je odgovarajuća hranidba i smještaj, a tek zatim veterinarski zahvati. Uzgajivači vrlo često bolest unesu u stado kupnjom zaraženog ili invadiranog ovna ili jarca kao što je slučaj kod npr. šuge i zarazne šepavosti. Uvođenje novih životinja u uzgoj je rizik i stoga je vrlo važno pridržavanje veterinarskih propisa počevši od vađenja krvi pa do držanja novih životinja odvojeno od stada najmanje 30 dana. Rasplodnjake je potrebno kupovati prije sezone pripusta a ne tijekom kada ih uzgajivači odmah puštaju u stado.

www.ovce-koze.hr